

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

22. september 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – direktiv 93/13/EØF – urimelig handelspraksis over for forbrugerne – effektivitetsprincippet – artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – forenklet procedure om betaling af advokatsalærer – den eventuelt urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i en salæraftale – national lovgivning, der ikke fastsætter mulighed for domstolsprøvelse – artikel 4, stk. 2 – rækkevidden af undtagelsen – direktiv 2005/29/EF – artikel 7 – vildledende handelspraksis – kontrakt indgået mellem en advokat og dennes klient, der forbyder sidstnævnte at frafalde søgsmålet uden advokatens vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning, idet der ellers pålægges en bod«

I sag C-335/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Juzgado de Primera Instancia n° 10 bis de Sevilla (retten i første instans nr. 10a i Sevilla, Spanien) ved afgørelse af 24. maj 2021, indgået til Domstolen den 27. maj 2021, i sagen

Vicente

mod

Delia,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, S. Rodin, og dommerne J.-C. Bonichot og O. Spineanu-Matei (refererende dommer),

generaladvokat: P. Pikamäe,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– den spanske regering ved I. Herranz Elizalde, som befuldmægtiget,

* Processprog: spansk.

– Europa-Kommissionen ved J. Baquero Cruz og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 (EUT 2011, L 304, s. 64) (herefter »direktiv 93/13«), og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem advokaten Vicente og dennes klient Delia som følge af den manglende betaling af salærer for juridiske tjenesteydelser ydet over for sidstnævnte.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 21. og 24. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[M]edlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at hindre, at der fastsættes urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem en forbruger og en erhvervsdrivende [...]

[...]

[M]edlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør [...]

- 4 Dette direktivs artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«

5 Det nævnte direktivs artikel 4 har følgende ordlyd:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

6 Det samme direktivs artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

7 Artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Direktiv 2005/29

8 Artikel 5, stk. 4, i direktiv 2005/29 bestemmer:

»En handelspraksis er i særdeleshed urimelig, hvis den er

a) vildledende, jf. artikel 6 og 7,

eller

b) aggressiv, jf. artikel 8 og 9.«

9 Dette direktivs artikel 7, stk. 1 og 2, fastsætter:

»1. En handelspraksis betragtes som vildledende, hvis den i sin faktuelle sammenhæng, idet der tages hensyn til alle elementer og forhold og begrænsningerne ved kommunikationsmediet, udelader væsentlige oplysninger, som gennemsnitsforbrugeren har behov for i den pågældende situation for at træffe en informeret transaktionsbeslutning, og derved foranlediger gennemsnitsforbrugeren eller kan forventes at foranledige denne til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet.

2. Det betragtes også som en vildledende udeladelse, hvis en erhvervsdrivende [...] skjuler eller på en uklar, uforståelig, dobbeltydig eller uhensigtsmæssig måde præsenterer væsentlige oplysninger, jf. stk. 1 og under hensyntagen til elementerne i dette stykke, eller undlader at angive den kommercielle hensigt med den pågældende handelspraksis, hvis den ikke allerede fremgår tydeligt af sammenhængen, og hvis dette i nogen af disse tilfælde foranlediger

gennemsnitsforbrugeren eller kan forventes at foranledige denne til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet.«

Spansk ret

10 Søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer er reguleret ved Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om civil retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575, herefter »LEC«).

11 LEC's artikel 34 vedrørende »procesfuldmægtiges salærer« fastsatte i stk. 2:

»Efter at regningen er blevet fremlagt og antaget til realitetsbehandling af justitssekretæren, anmoder justitssekretæren klienten om at betale beløbet eller om at gøre indsigelse mod regningens berettigelse inden for en frist på ti dage, da der ellers vil ske tvangsfuldbyrdelse, såfremt klienten ikke betaler eller gør indsigelse.

Såfremt klienten gør indsigelse inden for den nævnte frist, giver justitssekretæren procesfuldmægtigen en frist på tre dage til at tage stilling til denne indsigelse. Dernæst gennemgår justitssekretæren advokatens regning og procedureforløbet samt den fremlagte dokumentation og udsteder inden for en frist på ti dage en begrundet afgørelse, hvorved justitssekretæren fastsætter det beløb, som skal betales til procesfuldmægtigen. Der vil ske tvangsfuldbyrdelse, såfremt betalingen ikke finder sted inden for en frist på fem dage fra dagen for meddelelsen.

Den i det foregående afsnit nævnte begrundede afgørelse kan ikke appelleres, men den foregriber på ingen måde den dom, der efterfølgende vil kunne falde inden for rammerne af et almindeligt søgsmål.«

12 LEC's artikel 34, stk. 2, tredje afsnit, blev erklæret forfatningsstridig og ophævet ved dom nr. 34/2019 afsagt af Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol, Spanien) den 14. marts 2019 (BOE nr. 90 af 15.4.2019, s. 39549, herefter »dom nr. 34/2019«).

13 LEC's artikel 35 med overskriften »Advokatsalær« bestemte:

»1. Advokater kan over for den part, som de forsvarer, kræve betaling af det salær, som de opnår ret til i forbindelse med sagsførelsen, ved fremlæggelse af en detaljeret opgørelse samt en udtrykkelig erklæring om, at de har ret til dette salær, og at det ikke er betalt. [...]

2. Efter fremsættelsen af dette krav anmoder justitssekretæren skyldneren om at betale nævnte beløb eller om at gøre indsigelse mod regningen inden for en frist på ti dage med varsel om, at der vil ske tvangsfuldbyrdelse, såfremt vedkommende ikke betaler eller gør indsigelse.

Såfremt der inden for nævnte frist gøres indsigelse mod salærets berettigelse, finder artikel 34, stk. 2, andet og tredje afsnit, anvendelse.

Såfremt der gøres indsigelse mod salærets størrelse, fremsender justitssekretæren en genpart til advokaten inden tre dage, således at advokaten kan fremkomme med en udtalelse om indsigelsen. Såfremt den nedsættelse af salæret, der anmodes om, ikke accepteres, vil justitssekretæren forudgående regulere det i henhold til artikel 241 ff., medmindre advokaten godtgør, at der forelå et skriftligt overslag, som den part, der har gjort indsigelse, havde accepteret på forhånd, og der udstedes en efterfølgende begrundet afgørelse, hvorved det

berettigede beløb fastsættes med varsel om, at der vil ske tvangsinddrivelse, såfremt betalingen ikke finder sted inden for en frist på fem dage fra dagen for meddelelsen herom.

Denne begrundede afgørelse kan ikke appelleres, men den foregriber på ingen måde den dom, der efterfølgende vil kunne falde inden for rammerne af et almindeligt søgsmål.

3. Såfremt den, der skylder salæret, ikke gør indsigelse inden for den fastsatte frist, vil der ske tvangsfuldbyrdelse med henblik på inddrivelse af det beløb, som er anført på regningen, plus sagsomkostninger.«

14 Sætningsleddet »og tredje afsnit« i LEC's artikel 35, stk. 2, andet afsnit, blev erklæret forfatningsstridigt og ophævet ved dom nr. 34/2019. Det samme gjorde sig gældende for denne artikel 35, stk. 2, fjerde afsnit.

15 LEC's artikel 206 med overskriften »Typer af afgørelser« fremgår af lovens kapitel VIII med overskriften »Processuelle afgørelser«. Denne artikel bestemmer:

»[...]

2. Afgørelser fra justitssekretærer betegnes som »foranstaltninger« og »begrundede afgørelser«.

[...]«

16 LEC's artikel 454a med overskriften »Kassationsappel« har følgende ordlyd:

»1. [...]

Der kan iværksættes kassationsappel af begrundede afgørelser, der afslutter proceduren eller hindrer dens videre behandling. Dette retsmiddel har ikke opsættende virkning, og der kan under ingen omstændigheder anlægges sag til prøvelse af det, der er blevet truffet afgørelse om.

Der kan ligeledes iværksættes kassationsappel af begrundede afgørelser i de udtrykkeligt fastsatte tilfælde.

2. Kassationsappel skal iværksættes inden for en frist på fem dage ved et processkrift med angivelse af den mangel, som den begrundede afgørelse er behæftet med. Hvis disse betingelser er opfyldt, erklærer justitssekretæren ved en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse, at sagen kan antages til realitetsbehandling, idet justitssekretæren giver de øvrige modparter en fælles frist på fem dage til at anfægte den, såfremt de finder det hensigtsmæssigt.

Hvis betingelserne for at antage sagen til realitetsbehandling ikke er opfyldt, afviser retten sagen og træffer en begrundet afgørelse.

Ved udløbet af indsigelsesfristen træffer retten afgørelse ved kendelse inden for en frist på fem dage, uanset om der er indgivet skriftlige indlæg. Afgørelser om antagelse til realitetsbehandling eller afvisning kan ikke appelleres.

3. Den kendelse, hvorved der træffes afgørelse om kassationsappellen, kan kun appelleres, når den afslutter proceduren eller hindrer dens videre behandling.«

17 Som følge af den delvise ophævelse af de i nærværende doms præmis 12 og 14 omhandlede artikler 34 og 35 i LEC, kan de af justitssekretærens begrundede afgørelser, mod hvilke der ikke kunne anlægges sag, fremover gøres til genstand for en revisionsappel på grundlag af LEC's artikel 454a.

18 Følgende fremgår af LEC's artikel 517, stk. 2:

»Kun følgende dokumenter kan tvangsfuldbyrdes:

[...]

9. Andre processuelle afgørelser og dokumenter, der kan tvangsfuldbyrdes i henhold til denne eller en anden lov.«

19 LEC's artikel 556 med overskriften »Indsigelse mod fuldbyrdelse af processuelle afgørelser eller voldgiftsafgørelser eller aftaler indgået ved forlig« fastsætter i stk. 1:

»Hvis fuldbyrdelsesdokumentet er en processuel afgørelse eller voldgiftsafgørelse eller en aftale indgået ved forlig, kan rekvisitus inden ti dage efter forkyndelsen af den kendelse, hvormed der udstedes en fuldbyrdelsesordre, fremsætte en skriftlig indsigelse mod denne under påberåbelse af, at vedkommende har betalt eller opfyldt det i dommen, voldgiftsafgørelsen eller aftalen pålagte, hvilket vedkommende skal kunne dokumentere.

Der kan endvidere fremsættes indsigelse vedrørende forældelse af fuldbyrdelsesforretningen og de aftaler og forlig, der er indgået, med henblik på at undgå fuldbyrdelsen, under forudsætning af, at disse aftaler og forlig fremgår af et notarbekræftet dokument.«

20 I LEC's artikel 557 med overskriften »Indsigelse mod fuldbyrdelse på grundlag af andre dokumenter end rets- eller voldgiftsafgørelser« er følgende anført i stk. 1:

»Når fuldbyrdelsen anordnes i henhold til et af de fuldbyrdelsesdokumenter, som er omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 4, 5, 6 og 7 eller andre dokumenter, der er eksigible som omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 9, kan rekvisitus alene fremsætte indsigelse mod disse inden for den frist og i den form, der er fastsat i ovenstående artikel, såfremt den henviser til en af følgende grunde:

[...]

7) Dokumentet indeholder urimelige vilkår.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

21 Den 9. februar 2017 blev Delia på den ene side og Augusto og Vicente i deres egenskab af advokater på den anden side enige om en opgavebeskrivelse, som navnlig vedrørte en undersøgelse, et udenretsligt krav og om nødvendigt et retsligt påkrav samt i givet fald udarbejdelsen og anlæggelsen af et søgsmål med påstand om, at de urimelige vilkår i den låneaftale, som Delia som forbruger den 26. november 2003 indgik med en bank, blev erklæret ugyldige.

- 22 Opgavebeskrivelsen indeholdt et kontraktvilkår, hvorefter »klienten forpligter sig til at følge advokatens instrukser, og såfremt klienten frafalder søgsmålet uanset årsagen inden dets afgørelse, eller såfremt klienten indgår en aftale med banken uden advokatens vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning, skal vedkommende betale advokaten et beløb, der beregnes ved at anvende Sevillas advokatsamfunds takster med henblik på fastsættelsen af sagsomkostninger i forbindelse med annullationssøgsmålet og størrelsen heraf« (herefter »frafaldsvilkåret«).
- 23 Delia henvendte sig til dette advokatfirma gennem en annonce på et socialt netværk, hvoraf frafaldsvilkåret ikke fremgik, idet vedkommende alene var blevet oplyst om prisen for de juridiske tjenesteydelser. I det foreliggende tilfælde er det således ikke godtgjort, at Delia havde kendskab til frafaldsvilkåret, før opgavebeskrivelsen blev underskrevet.
- 24 Forud for anlæggelsen af ugyldighedssøgsmålet fremsatte Vicente den 22. februar 2017 et udenretsligt krav mod den pågældende bank, hvorefter sidstnævnte den 2. juni 2017 direkte tilbød Delia at tilbagebetale et beløb på 870,67 EUR for de uberettiget udbetalte beløb i henhold til en gulvklausul, der var indeholdt i låneaftalen. Delia valgte at acceptere dette tilbud. Der foreligger imidlertid ingen beviser for den nøjagtige dato for, hvornår denne sidstnævnte meddelte Vicente, at vedkommende havde modtaget bankens svar, eller for spørgsmålet om, hvorvidt sidstnævnte på dette tidspunkt havde rådet Delia til ikke at acceptere dette forslag.
- 25 Søgsmålet med påstand om annullation af gulvklausulen, som var dateret den 22. maj 2017 og underskrevet af Vicente og en procesfuldmægtig, blev registreret ved den forelæggende ret, Juzgado de Primera Instancia n° 10 bis de Sevilla (retten i første instans nr. 10a i Sevilla, Spanien) den 12. juni 2017.
- 26 Ved telefax af 13. juni 2017 meddelte Vicente klienten sin uenighed i forslaget fra banken, idet Vicente påpegede, at der var blevet anlagt sag mod sidstnævnte bank.
- 27 Den 25. september 2017 oplyste den procesfuldmægtige den forelæggende ret om, at Delia havde frafaldet søgsmålet med den begrundelse, at der var sket en udenretlig fyldestgørelse, samtidig med at det blev præciseret, at dette frafald blev begrundet med den omstændighed, at Delia i modsætning til sin advokats opfattelse og efter anlæggelsen af søgsmålet havde accepteret dette forlig. Som følge heraf traf justitssekretæren ved denne retsinstans samme dag en begrundet afgørelse, hvorved sagen blev afsluttet.
- 28 Det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at Vicente den 13. november 2017 fremsatte et salærkrav mod Delia ved justitssekretæren ved den forelæggende ret i overensstemmelse med proceduren for inddrivelse af salærer vedrørende et beløb på 1 105,50 EUR eksklusive moms, dvs. i alt 1 337,65 EUR, hvis beregning blev foretaget således:
- »Faktureringsgrundlag: 18 000,00 EUR. Efter anvendelse af taksterne: 2 211,00 [EUR]:
- [...] 50% i forbindelse med anlæggelsen af søgsmålet: 1 105,50 [EUR]«.
- 29 Som begrundelse for det krævede beløb var krævet ledsaget af et dokument med overskriften »Salæraftale«, hvori der blev henvist til de gældende regler for Sevillas advokatsamfunds salærer.

- 30 Delia, som blev bistået af en beskikket advokat, gjorde indsigelse mod dette salær med den begrundelse, at det var uberettiget. Delia var nemlig ikke blevet oplyst om eksistensen af frafaldsvilkåret, således at hun alene var forpligtet til at betale 10% af det af den långivende bank modtagne beløb som salær, dvs. 105,35 EUR, hvilket beløb blev indbetalt. I denne forbindelse påberåbte Delia sig ligeledes den urimelige karakter af frafaldsvilkåret.
- 31 Ved begrundet afgørelse af 15. oktober 2020 forkastede justitssekretæren ved den forelæggende ret denne indsigelse og fastsatte det beløb, som Delia skyldte til dækning af advokatsalærer, til 1 337,65 EUR, idet der blev indrømmet en betalingsfrist på fem dage, hvorefter der ville ske tvangsfuldbyrdelse. Spørgsmålet om, hvorvidt frafaldsvilkåret var urimeligt, blev ikke undersøgt af denne justitssekretær.
- 32 Den 2. februar 2021 iværksatte Delia kassationsappel ved den forelæggende ret til prøvelse af denne begrundede afgørelse, hvilken appel blev optaget til behandling og meddelt Vicente. Sidstnævnte har indgivet svarskrift med påstand om frifindelse og om, at Delia tilpligtes at betale sagsomkostningerne.
- 33 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt de nationale processuelle regler for proceduren for inddrivelse af salærer er i overensstemmelse med de krav, der følger af direktiv 93/13, af effektivitetsprincippet og af adgangen til effektive retsmidler, der er fastsat i chartrets artikel 47.
- 34 Den forelæggende ret har i denne forbindelse præciseret, at advokater i henhold til spansk ret råder over tre retsmidler for ad rettens vej at kræve betaling for de salærer, som de opnår ret til: Et almindeligt søgsmål, en betalingspåkravsprocedure eller et søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer som omhandlet i LEC's artikel 35, som er en forenklet procedure med begrænsede garantier. Denne sidstnævnte sag henhører under kompetencen for justitssekretæren ved den ret, som skulle træffe afgørelse i det søgsmål, som førte til de salærer, hvis betaling er genstand for kravet.
- 35 En procedure for søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer henhører således først og fremmest under en justitssekretærs kompetence, dvs. en myndighed, der ifølge dom af 16. februar 2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126), og dom nr. 34/2019 ikke er tillagt nogen domstolsfunktioner. I henhold til LEC's artikel 35 kan der gøres indsigelse mod salærets berettigelse eller mod salærets størrelse, idet den afgørelse, som justitssekretæren træffer efter en sådan indsigelse, kvalificeres som en »begrundet afgørelse« i LEC's artikel 206. Som følge af dom nr. 34/2019 kan denne afgørelse dernæst gøres til genstand for en kassationsappel i overensstemmelse med LEC's artikel 454a.
- 36 Selv om en procedure for søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer i henhold til LEC's artikel 35 vedrører en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, der, således som det fremgår af dom af 15. januar 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14), er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13, er muligheden for, at denne procedure kan indbringes for en domstol, følgelig betinget af, at der iværksættes en kassationsappel til prøvelse af justitssekretærens begrundede afgørelse. Hertil kommer, at henset til den forenkledede karakter af denne kassationsappel og til muligheden for adgang til et almindeligt søgsmål i overensstemmelse med LEC's artikel 35, stk. 2, kan retten ikke ex officio efterprøve den eventuelle urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i aftalen vedrørende juridiske tjenesteydelser, idet denne rets prøvelse principielt er begrænset til rækkevidden af den af justitssekretæren truffede begrundede afgørelse. Ordningen for bevisoptagelse er ligeledes begrænset til de dokumentbeviser, som allerede er blevet fremlagt for justitssekretæren.

- 37 Med hensyn til forbrugerens adgang til et almindeligt søgsmål i henhold til LEC's artikel 35, stk. 2, med henblik på at gøre den pågældendes rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende har den forelæggende ret anført, at det fremgår af dom nr. 34/2019, at dette søgsmål ikke afhjælper den ikke-retslige karakter af proceduren for søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer, idet det ikke forhindrer justitssekretærens begrundede afgørelser om fastsættelse af advokatsalærer i at have virkning.
- 38 Hvad angår fuldbyrdelsen af justitssekretærens afgørelser har den forelæggende ret præciseret, at selv om denne fase afvikles under kontrol af en domstol, kan forbrugeren dog kun gøre indsigelse med henvisning til de grunde, der er fastsat i LEC's artikel 556, som ikke omfatter den eventuelle urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i det dokument, på baggrund af hvilket denne afgørelse er blevet truffet.
- 39 Ifølge den forelæggende ret er den i forbindelse med en kassationsappel som den, som den nævnte ret skal træffe afgørelse i til prøvelse af justitssekretærens begrundede afgørelse, henset til den forenklede karakter i henhold til LEC's artikel 35, forpligtet til enten at bekræfte eller tilbagekalde justitssekretærens begrundede afgørelse. Det tilkommer ikke den forelæggende ret i denne sammenhæng at undersøge den eventuelle urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i den aftale, som advokaten og dennes klient har indgået.
- 40 Den forelæggende ret er derfor for det første i tvivl om, hvorvidt en sådan processuel ordning er forenelig med Domstolens praksis vedrørende rettens forpligtelse til at foretage en sådan efterprøvelse, om nødvendigt ex officio. På den ene side udøver justitssekretæren nemlig ikke nogen domstolsfunktioner i forbindelse med proceduren for søgsmål vedrørende inddrivelse af skyldige salærer og har ikke kompetence til at foretage denne efterprøvelse. På den anden side er det i tilfælde af en kassationsappel til prøvelse af justitssekretærens begrundede afgørelse heller ikke fastsat, at retten skal foretage en sådan undersøgelse. Den forelæggende ret er følgelig i tvivl om, hvorvidt det på trods af disse processuelle regler ikke tilkommer den selv ex officio at foretage den nævnte efterprøvelse, med fuldt kendskab til, at den ikke kan begrænse sig til at annullere den begrundede afgørelse og hjemvise sagen til justitssekretæren med henblik herpå, eftersom sidstnævnte ikke har kompetence hertil.
- 41 For så vidt som den forelæggende ret i det konkrete tilfælde er forpligtet til ex officio at undersøge, om frafaldsvilkåret er urimeligt, ønsker den forelæggende ret for det andet oplyst, om dette vilkår er omfattet af den i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 fastsatte undtagelse, eller om det snarere har karakter af et erstatningsvilkår eller vilkår om bod, hvis eventuelle urimelige karakter er underlagt domstolskontrol. Selv om et vilkår såsom frafaldsvilkåret skal anses for at være omfattet af aftalens hovedgenstand eller af overensstemmelsen mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, skal det imidlertid undersøges, om det opfylder kravene om gennemsigtighed. Hvad dette angår har den forelæggende ret bemærket, at frafaldsvilkåret ikke fastsætter et bestemt beløb eller en metode til beregning af det krævede salær, men blot henviser til Sevilas advokatsamfunds vejledende takster. Rækkevidden af de nationale lovgivninger vedrørende faglige sammenslutninger og fortolkningen af visse af deres bestemmelser er imidlertid ikke indlysende.
- 42 Der er heller intet, der efter den forelæggende rets opfattelse tyder på, at de vejledende takster, der blev anvendt ved beregningen af det af Vicente krævede salær, er offentlige, og det er heller ikke blevet godtgjort, at Delia er blevet oplyst om deres indhold.

- 43 Endelig er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt indsættelsen i en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, af et vilkår, såsom frafaldsvilkåret, der henviser til takster fra et advokatsamfund, og som ikke blev nævnt i hverken det kommercielle tilbud eller de forudgående oplysninger for indgåelsen af den nævnte aftale, kan kvalificeres som en urimelig handelspraksis i henhold til direktiv 2005/29.
- 44 På denne baggrund har Juzgado de Primera Instancia n° 10 bis de Sevilla (retten i første Instans nr. 10a i Sevilla, Spanien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- » 1) Er direktiv 93/13 og princippet om dette direktivs effektivitet, sammenholdt med adgangen til effektive retsmidler i chartrets artikel 47, til hinder for en forenklet procedure om en advokats salærkrav, som ikke tillader, at retten undersøger ex officio, om kontraktvilkår, der indgår i en aftale med en forbruger, eventuelt måtte være urimelige, eftersom det ikke er foreskrevet, at retten skal gribe ind på noget tidspunkt under sagen, medmindre klienten gør indsigelse mod det nævnte krav, og en af parterne efterfølgende anlægger et søgsmål til prøvelse af justitssekretærens endelige afgørelse?
 - 2) Er direktiv 93/13 og princippet om dette direktivs effektivitet, sammenholdt med adgangen til effektive retsmidler i chartrets artikel 47, til hinder for, at rettens eventuelle efterprøvelse af, om kontraktvilkåret er urimeligt, ex officio eller på anmodning af en af parterne i denne form for sag, som har en forenklet karakter, foretages inden for rammerne af et fakultativt søgsmål til prøvelse af en afgørelse, som er vedtaget af et ikke-retsligt organ, f.eks. justitssekretæren, som i princippet udelukkende bør begrænse sig til afgørelsens indhold, og som ikke tillader anden bevisførelse end den dokumentation, som parterne allerede har fremlagt?
 - 3) Skal et kontraktvilkår, der indgår i en aftale mellem en advokat og en forbruger, såsom det i denne sag omtvistede, hvorefter der betales salær i det specifikke tilfælde, hvor klienten frafalder søgsmålet inden dets afgørelse eller indgår en aftale med den pågældende enhed uden advokatfirmaets vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning, anses for at være omfattet af bestemmelserne i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, da der er tale om et kontraktvilkår om aftalens hovedgenstand, i dette tilfælde prisen?
 - 4) Såfremt det foregående spørgsmål besvares bekræftende, kan det pågældende kontraktvilkår, der fastsætter salæret gennem en henvisning til takster fra et advokatsamfund, som fastlægger forskellige regler, der skal anvendes i hvert enkelt tilfælde, og som ikke blev nævnt i de forudgående oplysninger, da anses for at være klart og forståeligt i overensstemmelse med artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13?
 - 5) Såfremt det ovenstående spørgsmål besvares benægtende, kan indsættelsen af et kontraktvilkår som det i denne sag omtvistede, som fastsætter advokatens salær ved blot at henviser til takster fra et advokatsamfund, som fastlægger forskellige regler, der skal anvendes i hvert enkelt tilfælde, og som ikke blev nævnt i hverken det kommercielle tilbud eller de forudgående oplysninger, i en aftale mellem en advokat og en forbruger da anses for en urimelig handelspraksis som omhandlet i direktiv 2005/29?«

Formaliteten

- 45 Den spanske regering har gjort gældende, at det første til det tredje og det femte spørgsmål skal afvises. Ifølge regeringen er det første spørgsmål af hypotetisk karakter, for så vidt som det vedrører en situation, hvor der ikke er indgivet en kassationsappel. For så vidt angår det andet spørgsmål har den nævnte regering påberåbt sig en manglende tilstrækkelig præcisering af indholdet af de i den nationale lovgivning fastsatte begrænsninger vedrørende rækkevidden af den undersøgelse, som retten i princippet skal foretage i forbindelse med en kassationsappel. Efter den samme regerings opfattelse forekommer en besvarelse af det tredje og det femte spørgsmål hverken at være nødvendig eller relevant for afgørelsen af tvisten i hovedsagen.
- 46 I denne henseende skal det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at der foreligger en formodning for, at præjudicielle spørgsmål er relevante. Domstolen har alene mulighed for at undlade at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål, der er forelagt af en national ret i henhold til artikel 267 TEUF, når navnlig kravene til indholdet af anmodningen om præjudiciel afgørelse, som er indeholdt i procesreglementets artikel 94, ikke er opfyldt, eller når det klart fremgår, at den af den nationale ret ønskede fortolkning eller vurdering af en EU-retlig bestemmelses gyldighed savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller når problemet er af hypotetisk karakter (dom af 28.3.2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 Det skal hvad angår den hypotetiske karakter af det første spørgsmål og den forelæggende rets ufuldstændige forklaringer, som er knyttet til det andet spørgsmål, for det første fastslås, at det første spørgsmål ikke har en sådan karakter, for så vidt som det skal forstås i bred forstand, dvs. således at det nærmere bestemt tilsigter en vurdering af foreneligheden med direktiv 93/13 af den omstændighed, at dommeren ikke har beføjelse til ex officio at kontrollere, om et vilkår, der er indeholdt i en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimeligt. For det andet gør den forelæggende rets oplysninger vedrørende det andet spørgsmål det muligt i tilstrækkelig omfang at fastlægge rækkevidden heraf.
- 48 Med hensyn til det tredje og det femte spørgsmål fremgår det ikke klart, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med hovedsagens genstand.
- 49 Hvad for det første angår det tredje spørgsmål skal den forelæggende ret, såfremt det præjudicielle spørgsmål besvares således, at den er forpligtet til at undersøge, om frafaldsvilkåret eventuelt er urimeligt, nemlig undersøge, om et sådant vilkår er omfattet af den i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 fastsatte undtagelse. Hvad for det andet angår fortolkningen af direktiv 2005/29, som er genstand for det femte spørgsmål, fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at dette spørgsmål er nødvendigt »for at træffe afgørelse i den foreliggende sag«. Spørgsmålet vedrører således en undersøgelse af den eventuelle urimelige karakter af frafaldsvilkåret i henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, som skal foretages af den forelæggende ret, såfremt det første til det tredje spørgsmål besvares således.
- 50 Det følger heraf, at det første til det tredje og det femte spørgsmål skal antages til realitetsbehandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

- 51 Med det første og det andet spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet og chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning om en forenklet procedure om betaling af advokatsalærer, i henhold til hvilken en anmodning, der er indgivet mod en klient, som er forbruger, er genstand for en afgørelse truffet af en ikke-retslig myndighed, idet en domstols indgriben først er fastsat til tidspunktet for et eventuelt søgsmål til prøvelse af denne afgørelse, uden at den ret, der træffer afgørelse i denne forbindelse, om nødvendigt kan efterprøve, om de vilkår, der er indeholdt i den aftale, som udgjorde grundlaget for det krævede salær, er urimelige, eller tillade anden bevisførelse end den dokumentation, som parterne allerede har fremlagt for den ikke-retslige myndighed.
- 52 Det skal indledningsvis bemærkes, således som det fremgår af Domstolens praksis, at uligheden mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende alene kan ophæves ved positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktsparterne selv, idet de nationale retter af egen drift skal efterprøve, om et kontraktvilkår, der henhører under anvendelsesområdet for direktiv 93/13, er urimeligt, så snart den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (jf. i denne retning dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 41-43 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Selv om Domstolen således i flere henseender og under hensyn til kravene i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 har opstillet rammer for den måde, hvorpå de nationale retter skal sikre beskyttelsen af de rettigheder, som tilkommer forbrugerne i henhold til dette direktiv, harmoniserer EU-lovgivningen principielt ikke procedurerne for undersøgelsen af den hævdede urimelighed i et kontraktvilkår, og disse falder derfor inden for medlemsstaternes interne retsorden (dom af 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis). Dette er tilfældet i hovedsagen hvad angår de processuelle regler i spansk ret, der regulerer proceduren for betaling af advokatsalærer, som i mangel af en harmonisering falder inden for denne medlemsstats retsorden.
- 54 I overensstemmelse med princippet om loyalt samarbejde, som er fastsat i artikel 4, stk. 3, TEU, må processuelle regler for søgsmål til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, imidlertid ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Unionens retsorden (effektivitetsprincippet) (dom af 24.10.2018, XC m.fl., C-234/17, EU:C:2018:853, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).
- 55 Hvad angår effektivitetsprincippet, som alene er genstanden for den forelæggende rets spørgsmål, bemærkes, at det fremgår af Domstolens faste praksis, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale retsinstanser (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

- 56 Det skal ligeledes fremhæves, at selv om respekten for effektivitetsprincippet ikke må føre til, at der skal kompenseres for den pågældende forbrugers fuldstændige passivitet (jf. i denne retning dom af 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis), skal det ikke desto mindre undersøges, om der på grundlag af de særlige kendetegn i den pågældende nationale procedure foreligger en ikke ubetydelig risiko for, at forbrugerne i de sager, der indledes af erhvervsdrivende, og hvori forbrugerne er modparter, kan blive afholdt fra at gøre deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende (jf. i denne retning dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 54 og 56).
- 57 Når en domstols indgriben og efterprøvelsen af, om vilkårene i en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimelige, i henhold til den omhandlede nationale lovgivning kun er fastsat på et fremskredent tidspunkt i proceduren, f.eks. ved indsigelse mod et allerede udstedt betalingspåkrav, eller som i hovedsagen i forbindelse med en kassationsappel, der er indgivet til prøvelse af justitssekretærens begrundede afgørelse, kan denne indgriben kun bevare den effektive virkning af direktiv 93/13, hvis forbrugeren på dette tidspunkt i proceduren ikke afskrækkes fra at gøre sine rettigheder gældende som sagsøger eller sagsøgt (jf. analogt dom af 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, præmis 46 og 51).
- 58 Endelig har Domstolen ligeledes fastslået, at den forpligtelse, som følger af artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, til at fastsætte processuelle regler, som gør det muligt at sikre overholdelsen af de rettigheder, som borgerne kan udlede af dette direktiv mod anvendelsen af urimelige vilkår, indebærer et krav om ret til effektive retsmidler, hvilket også er sikret ved chartrets artikel 47 (dom af 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 59 Det er i lyset af denne retspraksis, at de to første spørgsmål skal besvares.
- 60 Som det fremgår af nærværende doms præmis 34-36, kan forbrugeren, hvis denne finder, at det af vedkommendes advokat krævede salær ikke er berettiget eller er uforholdsmæssigt højt, anfægte disse for justitssekretæren ved den ret, som skulle træffe afgørelse i det søgsmål, som førte til disse salærer. Justitssekretæren træffer en begrundet afgørelse, der fastsætter det beløb, der skal betales, idet der ellers vil ske tvangsfuldbyrdelse. Selv om justitssekretæren foretager visse efterprøvelser med hensyn til dette salær, fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at justitssekretæren som en ikke-retslig myndighed ikke har kompetence til at vurdere, om et vilkår i den kontrakt, på grundlag af hvilken dette salær er opstået, er urimeligt i henhold til direktiv 93/13.
- 61 Hvis forbrugeren beslutter at iværksætte kassationsappel til prøvelse af justitssekretærens begrundede afgørelse, fremgår det af LEC's artikel 454a, at kassationsappellen skal iværksættes inden for en frist på fem dage og ikke har opsættende virkning. Det fremgår ligeledes af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den ret, der træffer afgørelse i et sådant søgsmål, ikke har mulighed for at foretage en undersøgelse af den eventuelle urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i den aftale, som udgjorde grundlaget for det krævede salær, idet dens prøvelse er begrænset til indholdet af justitssekretærens afgørelse. Desuden er ordningen for bevisoptagelse begrænset til de dokumentbeviser, som allerede er blevet fremlagt for justitssekretæren.

- 62 Den spanske regering har i sit skriftlige indlæg bestridt rækkevidden af LEC, således som den forelæggende ret har beskrevet den. Denne lovgivning fastsætter efter denne regerings opfattelse ikke nogen udtrykkelig begrænsning vedrørende rettens mulighed for at undersøge den eventuelt urimelige karakter af vilkår eller vedrørende bevisoptagelsen i forbindelse med en kassationsappel.
- 63 I denne forbindelse skal det blot bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at skønt det i henhold til den procedure, som er fastsat i artikel 267 TEUF, påhviler Domstolen at fortolke de EU-retlige bestemmelser, tilkommer det udelukkende den forelæggende ret at fortolke den nationale lovgivning. Domstolen skal derfor holde sig til den fortolkning af national ret, som den forelæggende ret har beskrevet for den (dom af 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 64 Henset til kendetegnene ved den i LEC fastsatte kassationsappel, således som de er anført i anmodningen om præjudiciel afgørelse, bl.a. den begrænsede efterprøvelse, som retten foretager af den begrundede afgørelse fra justitssekretæren, forbuddet mod, at denne ret af ex officio eller på anmodning af en part foretager en efterprøvelse af den eventuelle urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i den kontrakt, som ligger til grund for det krævede salær, og til ordningen for bevisoptagelse, der synes at være til hinder for, at en part fremlægger andre beviser end dem, som allerede er blevet fremlagt for justitssekretæren, med henblik på at gøre sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende, kan det derfor konkluderes, at der foreligger en ikke ubetydelig risiko for, at en forbruger kan blive afholdt fra at gøre disse rettigheder gældende i forbindelse med en kassationsappel.
- 65 Den forelæggende ret har imidlertid henvist til, at forbrugeren i forbindelse med et almindeligt søgsmål eller en fuldbyrdelsesprocedure har mulighed for at gøre gældende, at et vilkår, der er indeholdt i den kontrakt, der er indgået med dennes advokat, og i henhold til hvilket der kræves betaling af et salær, er urimeligt.
- 66 Hvad for det første angår det i LEC's artikel 34, stk. 2, og artikel 35, stk. 2, omhandlede almindelige søgsmål fremgår det ikke klart af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at forbrugeren anlæggelse af dette søgsmål har opsættende virkning med hensyn til fuldbyrdelsen af justitssekretærens begrundede afgørelse eller af den efter en kassationsappel truffet retsafgørelse, hvorved den begrundede afgørelse bekræftes, således at den ret, der træffer afgørelse i et sådant søgsmål, inden fuldbyrdelsen af disse afgørelser kan efterprøve, om vilkårene i den pågældende kontrakt eventuelt er urimelige.
- 67 Hvad for det andet angår en rets indgriben på fuldbyrdelsestidspunktet skal det med hensyn til fuldbyrdelsen af justitssekretærens begrundede afgørelse bemærkes, at sådanne afgørelser efter den forelæggende rets opfattelse skal kvalificeres som »processuelle afgørelser«, således at forbrugeren ikke på tidspunktet for deres fuldbyrdelse i henhold til ordningen i LEC's artikel 556 kan gøre gældende, at visse vilkår i fuldbyrdelsesdokumentet eventuelt er urimelige.
- 68 Med hensyn til fuldbyrdelsen af den afgørelse, der er truffet inden for rammerne af en kassationsappel, synes den at være underlagt de indsigelsesgrunde, der er fastsat i LEC's artikel 556, henset til dens retslige karakter, idet rekvisitus inden for rammerne af en indsigelse, der ikke har opsættende virkning, kun kan påberåbe sig, at forpligtelsen er blevet opfyldt, at tvangsfuldbyrdelsesforretningen er forældet, eller at der foreligger et partsforlig.

- 69 Med forbehold for den efterprøvelse, der skal foretages af den forelæggende ret i relation til fortolkningen af national ret, følger det af det ovenstående, at hverken et almindeligt søgsmål eller en fuldbyrdelsesprocedure synes at gøre det muligt at afhjælpe risikoen for, at forbrugeren ikke er i stand til at gøre sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende inden for rammerne af en revisionsanke.
- 70 Følgelig er direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet og chartrets artikel 47, til hinder for en national processuel ordning som den i hovedsagen omhandlede, for så vidt som denne ordning ikke tillader en efterprøvelse af, om de vilkår, der er indeholdt i en kontrakt, som er indgået mellem en advokat og dennes klient, er urimelige, hverken på tidspunktet for anfægtelsen af det krævede salær, inden for rammerne af det første trin i den sag, der verserer for justitssekretæren ved den ret, som skulle træffe afgørelse i det søgsmål, som førte til det omhandlede salær, eller i forbindelse med en kassationsappel, som derefter kan indgives ved en ret til prøvelse af justitssekretærens afgørelse.
- 71 Den spanske regering og Europa-Kommissionen har ikke desto mindre gjort gældende, at en overensstemmende fortolkning af den nationale processuelle ordning på en sådan måde, at den ret, der skal træffe afgørelse i en kassationsappel, ex officio eller på anmodning af forbrugeren kan efterprøve, om et vilkår i den kontrakt, som ligger til grund for det krævede salær, eventuelt er urimeligt, er mulig, hvilket den forelæggende ret heller ikke har udelukket.
- 72 Princippet om overensstemmende fortolkning kræver, at de nationale retter gør alt, hvad der henhører under deres kompetence – idet de tager den nationale lovgivning i dens helhed i betragtning og anvender fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne ret – for at sikre den fulde virkning af det omhandlede direktiv og for at nå et resultat, der er i overensstemmelse med det, der tilsigtes med dette (dom af 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 73 I denne henseende har Kommissionen i sine skriftlige indlæg foreslået, at det vil kunne antages, at det salær, der følger af et urimeligt kontraktvilkår, »ikke er berettiget« som omhandlet i LEC's artikel 35, stk. 2. Såfremt den forelæggende ret måtte finde, at en overensstemmende fortolkning af national ret er mulig, og at denne fortolkning kan gøre det muligt for den ex officio at foretage en prøvelse af, om frafaldsvilkåret eventuelt er urimeligt, skal den under alle omstændigheder tilsvarende have mulighed for ex officio at indlede en undersøgelse med henblik herpå (jf. i denne retning dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 74 Det tilkommer derfor den forelæggende ret at undersøge, i hvilket omfang den nationale processuelle ordning kan fortolkes i overensstemmelse med direktiv 93/13, og at drage konsekvenserne heraf ved om nødvendigt at undlade at anvende nationale bestemmelser og national retspraksis, som er til hinder for rettens forpligtelse, der følger af direktivets krav, til ex officio at efterprøve, om de bestemmelser, som parterne har aftalt, er urimelige (jf. i denne retning dom af 7.11.2019, Profi Credit Polska, C-419/18 og C-483/18, EU:C:2019:930, præmis 76 og den deri nævnte retspraksis).
- 75 Henset til disse betragtninger skal det første og det andet spørgsmål besvares med, at direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet og chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning om en forenklet procedure om betaling af advokatsalærer, i henhold til hvilken en anmodning, der er indgivet mod en klient, som er forbruger, er genstand for en afgørelse truffet af en ikke-retslig myndighed, idet en domstols

indgriben først er fastsat til tidspunktet for et eventuelt søgsmål til prøvelse af denne afgørelse, uden at den ret, der træffer afgørelse i denne forbindelse, om nødvendigt kan efterprøve, om de vilkår, der er indeholdt i den aftale, som udgjorde grundlaget for det krævede salær, er urimelige, eller tillade anden bevisførelse end den dokumentation, som parterne allerede har fremlagt for den ikke-retslige myndighed.

Det tredje spørgsmål

- 76 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, hvorefter klienten forpligter sig til at følge denne advokats instrukser, til ikke at handle uden advokatens vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning og til ikke selv at frafalde det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet der ellers pålægges en bod, er omfattet af den i denne bestemmelse omhandlede undtagelse.
- 77 Det skal indledningsvis bemærkes, at for så vidt som artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 fastsætter en undtagelse fra mekanismen til indholdsmæssig kontrol med urimelige kontraktvilkår, skal denne bestemmelse fortolkes strengt. Denne undtagelse angår i første række de vilkår, der vedrører aftalens hovedgenstand, og i anden række de vilkår, der vedrører overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor.
- 78 For så vidt angår kategorien af de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand«, har Domstolen fastslået, at disse vilkår skal forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelser, idet vilkår, som er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, ikke er omfattet (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 35 og 36 og den deri nævnte retspraksis). I det foreliggende tilfælde er hovedydelserne de ydelser, der er opregnet i nærværende doms præmis 21, idet frafaldsvilkåret snarere har til formål at pålægge sanktioner for den adfærd, som udvises af den klient, der handler mod advokatens rådgivning. Dette vilkår henhører derfor ikke under denne kategori.
- 79 Med hensyn til den kategori af kontraktvilkår, der vedrører overensstemmelsen mellem pris og tjenesteydelsen, omfatter denne heller ikke frafaldsvilkåret, for så vidt som et sådant vilkår ikke fastsætter en betaling for en leveret tjenesteydelse, men begrænser sig til at fastsætte sanktioner for tilsidesættelse af en kontraktlig forpligtelse (jf. analogt dom af 30.4.2014, *Kásler og Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 58).
- 80 Følgelig skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, hvorefter klienten forpligter sig til at følge denne advokats instrukser, til ikke at handle uden advokatens vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning og til ikke selv at frafalde det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet der ellers pålægges en bod, ikke er omfattet af den i denne bestemmelse omhandlede undtagelse.

Det fjerde spørgsmål

- 81 Henset til besvarelsen af det tredje spørgsmål er det ufornuddent at besvare det fjerde spørgsmål.

Det femte spørgsmål

- 82 Med det femte spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2005/29 skal fortolkes således, at indsættelsen i den aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, af et vilkår, der fastsætter en bod for sidstnævnte, hvis den pågældende selv frafalder det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet dette vilkår henviser til takster fra en faglig sammenslutning, som ikke blev nævnt i hverken det kommercielle tilbud eller oplysningerne forud for aftaleindgåelsen, kan anses for en urimelig handelspraksis som omhandlet i dette direktiv.
- 83 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål skal det indledningsvis bemærkes, at artikel 2, litra d), i direktiv 2005/29 under anvendelse af en særlig bred formulering definerer begrebet »handelspraksis« som »en handling, udeladelse, adfærd eller fremstilling, kommerciel kommunikation, herunder reklame og markedsføring, foretaget af en erhvervsdrivende med direkte relation til promovning, salg eller udbud af et produkt til forbrugerne« (dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).
- 84 Direktiv 2005/29 gælder dernæst i medfør af sin artikel 3, stk. 1, sammenholdt med direktivets artikel 2, litra c), for virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne før, under eller efter en handelstransaktion i forbindelse med enhver vare eller ydelse. I henhold til direktivets artikel 5, stk. 4, er navnlig vildledende praksisser som omhandlet i direktivets artikel 6 og 7 urimelige.
- 85 Som det fremgår af artikel 7, stk. 1 og 2, i direktiv 2005/29, betragtes en handelspraksis endelig som vildledende, hvis den i sin faktuelle sammenhæng, idet der tages hensyn til alle elementer og forhold og begrænsningerne ved kommunikationsmediet, udelader, skjuler eller på en uklar måde præsenterer væsentlige oplysninger, som gennemsnitsforbrugeren har behov for i den pågældende situation for at træffe en informeret transaktionsbeslutning, og derved foranlediger gennemsnitsforbrugeren eller kan forventes at foranledige denne til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet.
- 86 I det foreliggende tilfælde udgør indsættelsen i en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, af et vilkår, såsom frafaldsvilkåret, uden at dette vilkår er nævnt i det kommercielle tilbud eller i forbindelse med oplysningerne forud for indgåelsen af aftalen, som udgangspunkt en undladelse af at meddele væsentlige oplysninger eller en tilbageholdelse af en sådan oplysning, der kan påvirke den beslutning, der træffes af en forbruger om at indgå i et kontraktforhold. Det fremgår således af de for Domstolen forelagte sagsakter, at dette vilkår med henblik på beregningen af den kontraktmæssige bod, som er fastsat heri, henviser til Sevillas advokatsamfunds takster, hvis indhold er vanskeligt tilgængeligt og svært forståeligt, og at forbrugeren, såfremt det nævnte vilkår skal anvendes, er forpligtet til at betale en kontraktmæssig bod, der kan udgøre et betydeligt eller endog uforholdsmæssigt beløb i forhold til prisen for de tjenesteydelser, der er blevet leveret på grundlag af denne aftale. Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at efterprøve dette.
- 87 Henset til ovenstående betragtninger skal det femte spørgsmål besvares med, at direktiv 2005/29 skal fortolkes således, at indsættelsen i en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, af et vilkår, der fastsætter en bod for sidstnævnte, hvis den pågældende selv frafalder det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet dette vilkår henviser til takster fra en faglig sammenslutning, som ikke blev nævnt i hverken det

kommercielle tilbud eller oplysningerne forud for aftaleindgåelsen, skal kvalificeres som »vildledende« handelspraksis som omhandlet i dette direktivs artikel 7, for så vidt som det foranlediger gennemsnitsforbrugeren eller kan forventes at foranledige denne til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.

Sagsomkostninger

- 88 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

- 1) **Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011, sammenholdt med effektivitetsprincippet og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,**

skal fortolkes således, at

det er til hinder for en national lovgivning om en forenklet procedure om betaling af advokatsalærer, i henhold til hvilken en anmodning, der er indgivet mod en klient, som er forbruger, er genstand for en afgørelse truffet af en ikke-retslig myndighed, idet en domstols indgriben først er fastsat til tidspunktet for et eventuelt søgsmål til prøvelse af denne afgørelse, uden at den ret, der træffer afgørelse i denne forbindelse, om nødvendigt kan efterprøve, om de vilkår, der er indeholdt i den aftale, som udgjorde grundlaget for det krævede salær, er urimelige, eller tillade anden bevisførelse end den dokumentation, som parterne allerede har fremlagt for den ikke-retslige myndighed.

- 2) **Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83,**

skal fortolkes således, at

et vilkår i en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, hvorefter klienten forpligter sig til at følge denne advokats instrukser, til ikke at handle uden advokatens vidende eller i modstrid med sidstnævntes rådgivning og til ikke selv at frafalde det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet der ellers pålægges en bod, ikke er omfattet af den i denne bestemmelse omhandlede undtagelse.

- 3) **Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004**

skal fortolkes således, at

indsættelsen i en aftale, der er indgået mellem en advokat og dennes klient, af et vilkår, der fastsætter en bod for sidstnævnte, hvis den pågældende selv frafalder det søgsmål, som den pågældende har betroet den nævnte advokat at varetage, idet dette vilkår henviser til takster fra en faglig sammenslutning, som ikke blev nævnt i hverken det kommercielle tilbud eller oplysningerne forud for aftaleindgåelsen, skal kvalificeres som »vildledende« handelspraksis som omhandlet i dette direktivs artikel 7, for så vidt som det foranlediger gennemsnitsforbrugeren eller kan forventes at foranledige denne til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.

Underskrifter